

Burak Delier

kitabın fahişe olarak iki yüzlülüğü ya da no:13

No.13, Walter Benjamin'in kitap deneyimini tekrar kurduğu, tek yönlü olmayan yapıtı *Tek Yön*'ün içinde, ele avuca gelmeyen, "kendini sergilerken arkasını dönen" bir metin. Kitap mitine fahişe imgesi aracılığıyla bir tür şiddet uygulayarak, kitap/düşünce deneyimini kurması No:13'ü ve *Tek Yön*'ünün biçimini potansiyel bir yıkım ve yaratım aygıtına dönüştürüyor.

Metnin mekânı neresidir? Rüyamı bir ortamda mıyızdır? Sokakta ya da yatakta mıyızdır? Kütüphane midir, genelev midir? Metin okurun onu bir yere koyup dondurmasına, sabit bir saptama yapmasına, düşünce metası haline getirme çabasına, tükenmezcesine bir hareketlilik ve yaratıcılıkla direnir. Metin, huzurlu ve konforlu okurun üzerinde oturduğu zemini çatlaklar ve dikenlerle donatır, onun kök saldıgı mekânı altından çekip alır. Okur bunu fark ettiğinde tutunacak bir kelime parçası, kafasını sokacağı belirli bir anlam mağarası arar, fakat bulduğu sadece kendi koflaşmış, hazır yemekten beyni koca bir işkembeye dönüşmüş, hiçbir yönüyle yakıcı ve yaratıcı bir güç taşımayan yabancılaşmış ruhudur. Bu çözücü deneyimi yaşamasını sağlayan Benjamin'in biçimidir. Benjamin düşüncenin, imgenin ve işaretlerin ateşini yakmak için güvenli anlatım yolunu terk eder. Bazıları sadece kelimelerin, kavramların yan yana gelmesiyle oluşmuş, bazıları kısa cümleler, bazıları birkaç cümlelik anlatılar olmak üzere 13 madde, Proust ve Mallarmé'den yapılmış iki alıntıdan oluşan bir kuralı, izleği olmayan ortaya atılmış gibi duran küçük bir malzeme topluluğu. Üzeri çatlaklarla dolu, bu çatlaklardan sızan sıcak ışıqla "zamanı çaprazla aldıklarında", "gece üzerinde gündüz, gündüz üzerinde gece gibi egemen olduklarında", okur korkarak kendini bu hareketli nüvenin baş döndürücü ve tekin olmayan yaratıcılığına bırakır. Bırakmayan ya da bırakamayan kendi öznelliğine kölece bağlı olan okursa, eline olması gerekenden daha ağır bir yük almışçasına, kullanım değeri atfedemediği metni aldığı yere koyar. Her halükarda Benjamin kazanmıştır. Bu sefer "kitabın yavrusu" yabancılaşması yüzüne vurulduğu için kendi sünepe varoluşunu bir kez daha inkâr eden, kuyruğunu kıstıran enik olarak okurdur. Bu metin, metafiziksel, ruhsal, sarsıcı ve korkunç bir fahişe gibi "yatağa alınmak" istemektedir. Kendisini diğer fahişe/kitapların kaypaklığından ve ikiyüzlülüğünden ayıran bütünsel ve sistemli bir özne olmamasıdır. Diğerleri gibi nasıl bu hale geldiğini "seve seve hem de yalan söyleye söyleye anlatmaz." Metin, bütünlüklü bir anlamdan yoksun, parçalı, alışılmış ve yabancılaşmış estetik değerlere göre açıkça çirkin, kendinden memnun bir hilkat garibesi fahişedir. Ne olduğunun farkında, "hayatı incelemek" değil, bizzat hayat olmak isteyen bir fahişe.

Öylesine bir araya getirilmiş, anlık düşünce parlamaları gibi duran şifreli karakteri kendi etrafında çekici bir giz atmosferi yaratır. Kuşkusuz, bu metin kendisine, bir izleğe bağlı saptamalardan değil, gizden hoşlanan, gizi taşıyan işaretlerin, imgelerin kaotik akımlarına kendini kaptıracak ve bütünlüksüz işaretlerin çatlakları arasından vaat edilen mutlu toprakları bulabilecek bir okur hayal etmektedir. Bu okur için geçmiş, gelecek ve şimdi, genelev ve kütüphane, eleştirilen ve pezevenk, rahibe ve orospu, dipnotlar ve kâğıt paralar, rüya ve sokak somutluklarından ödün vermeden, bir ve aynı şey olabilir. Bu anlamda kitap ve fahişe basit bir analogi değildir. Her adımda fahişe kitabı, kitap da fahişeyi bozmakta ya da tanımlamakta; düzenli bir git-gel ilişkisi olmadan kitabın fahişe oluşundan ve fahişenin kitap oluşundan bahsedilebilir... 13 maddenin hepsi ayrı ayrı kendi içinde ele alınabilecek çok anlamlar

taşımaktadır. 13 sayısı Proust'un dediği gibi "zalimce bir zevk" vermektedir Benjamin'e. Belki de Benjamin'in duyduğu bu "zalimce zevk" anlam taşıyıcı kutsal kutu olarak kitap fikrini bozması ve ortaya gize işaret eden, düşünceyi ateşlemeyi arzulayan, düzensiz ve kötücül "genç bir orospu" olarak deneyimi koymasındır. Fakat bu ahlaktan ve sağduyudan nasiplenmemiş, "genç orospu" metin, zamanı dışlayarak palazlanmaya, nasırlaşmaya, donup kalarak tekrar kısır bir anlam taşıyıcısına, okullarda okutulan "gençlik için bir kılavuza" dönüşme ikiyüzlülüğünü, ehlileştirilmeyi, araçlaştırılmayı reddetmektedir.

Öle-Yazmak

Tam orada duruyor. İki dünyanın dalga dalga birleşip ayrıldığı, ayrılıp birleştiği yerde. Arkasında donuk ve korunaklı şehir, önünde karanlık karşı konulmaz okyanus. Bakışlarının odağında bir denizanası dalgayla dans ediyor. Dalga denizanasının içinden geçiyor, denizanası dalganın içinden tatlı kasılmalarla, neredeyse onu gıcıklayarak geçiyor. Ufuk okyanusla bilinmeyen ve ulaşılmaz bir uzaklıkta kaynaşıyor. Bilmek, ulaşmak ya da ele geçirmek istemiyor. İçi gözlerinden ufka, ufuktan sonsuzluğa kayıyor. Şehir işgal edilmekten, dev bir tsunami dalgasıyla yok olmaktan, bir sonraki anı bile yaşamaktan korkarken, onun ve denizanasının içinde sonsuzluk parlıyor.

Ölmenin ve yaşamının aynı anlama geldiği yerden şehre, anahtarlara, kilitlere, sözleşmelere, zincirlere, anayasalara, hormonlu güvenlik sistemlerine bakıyor ve "yaşamamak bile yaşamdır" diyor. Ölüm olsa olsa uygar insanın yaşama bakışında beliren uğursuz bir gölge. "Varlığın ötekisi olarak ölüm", "yaşamın ötekisi olarak ölüm", "biyolojik yaşamın ötekisi olarak ölüm" anda işgal ediyor. Ölüm: mutlak düşman. Uygar insanın tabusu, yaşamda karar veremediği bir karanlık, bir belirsizlik. Karanlıktan korkan insan, geceleri bilmem kaç wattlık ampullerle aydınlatıldığını sanan insan. İdeolojilerle aydınlık geleceklere adım adım yol alan insan. Ölesiye korkan insan. Ölümün soğuk nefesini dışarıda bıraktığına inanarak evine giren baba; soyunu devam ettirerek ölümden kaçtığını sanan aristokrat; yurduna sığınan arı ırk; ruhun ölümsüz olduğuna bel bağlayan Papa. Gözleri fal taşı gibi açılmış, gerilim kanunu dondurmış, beklerken içi çekilmiş, odalarda, salonlarda yaşarken can veriyor. Dalganın gücüne karşı koymak için; anıtlarını karaya çaktıkları gibi, iskeletlerini yaşama geçirmiş kıvranıyorlar. Yaşamamak için ölüyorlar, ölüren yaşıyorlar. Geleceği emniyete almak istiyorlar. Ölümü, yani mutlak sonu durdurmak, ertelemek istiyorlar. Sahip oldukları için, kimlikleri, ideolojileri, kuramları, toprakları, karıları, çocukları için ölmeye hazırlar. Ölümden kaçarken ölüm saçıyorlar ve ölüme tutuluyorlar. Yaşama korkusunun, dehşetinin, geriliminin, acısının ve arzusunun karşı konulmaz gücüyle yaşama saldırıyorlar. Kendilerini koruduklarını sandıkları anda işgal ediliyorlar. Paradoks, ironi, ikiyüzlülük, kölelik, oyun, aptallık, kader ne derirse densin... İnsanlık yaşıyor, durmak istese de gidiyor. En tutuk ve donuk andan sonra kaçınılmaz olarak en vahşi ve en şiddetli an geliyor: korku ve parçalanmış bedenler: tutunmaya, sabitlenmeye duyulan açık ve bin bir parçaya dağılma, kayıp gitme; mücadele, can havli, son nefes, kalbin son fırtınasından önceki kasılma ve vazgeçme, kaybediş, bırakış, rahatlatma... İnsan ölüyor, bazıları saten çarşaflarda, bazıları çıplak sokaklarda, bazıları ıslak savaş meydanlarında yaşamlarında en

azından bir kez hissettikleri fakat, unuttukları, unutmak için insan üstü çaba harcadıkları sonsuzluğu deneyimliyor, deneyimi hatırlıyor.

Tam orada iki dünyanın arasında yazılıyor. Kalem, mürekkep okyanusu, dalga dalga gelen kelimeler... kalem kağıtta tükeniyor. Her dalga-harf onun bedeninden bir parça götürüyor. Bazen kalem ölüm gibi bir noktada sabitleniyor, ve mürekkep bir gölge gibi kağıda süzülüyor. Bazen delirircesine dans ediyor kalem, kağıdın hassas bedenini yırtılmasına umarsız. Ne olursa olsun, hafifliyor, kaybediyor, kaybettikçe, azaldıkça neşesi ve yaşam gücü artıyor. Beş parasız, malsız mülksüz biri gibi sorumsuz, ağırlıksız ve her türlü maceraya açık, bir dalganın kıyıya koştuğu gibi tükenişi koşuyor. O tükenirken, kelimelerin mürekkebi okuyucunun kansız vücuduna kan oluyor, onu sallıyor, ona çarpıyor, ona doluyor, onda dağılıyor, onu kaldırıyor ve indiriyor, getiriyor ve götürüyor. Kelimeler sonsuzluk gibi okuyanın içinden geçiyor. Şehir tırnaklarını toprağa-geçirmiş son nefesini verirken, mürekkep okyanusunun içinde boş bir kalem kayıtsız yüzüyor.